

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 27րդ տարեշրջանի (1911 սեպտեմբեր-1912 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻ: Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆր.: Նամակ կամ դրամ չընկնի այս հասցէով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

ԹԻՒ 48

1912 ՅՈՒՆԻՍ 31 ԴՆ.

(Հ. Յ. 1912 Յուլիս 18)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ յայտարարելով կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունել հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կը ղարկուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցումներ միջակերպը 1 սանդղակով: 1 դրամ գիրք 2 սանդղակով:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17.

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ
(1912 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1913 ՅՈՒՆԻՍ)

Ամբողջ 28րդ տարեշրջանի (1912 օգոստոս-1913 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ (4 տոլար ամերիկեական կամ 7 ռուբլ և 50 կպի. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեւտրային և Պարսկաստանը, ուր կը զրկուի կէս բաժնորդագրինով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագրինով: Կարելի է բաժնորդագրուիլ նաեւ քանի՜ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնտ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմենիայի Օթանդակ» արձանագրութեամբ են մեր հրատարակած Օթանդակութեան կանոնադրին համեմատ, ի բաւուր կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ դրուելով և կէս բաժնորդագրինով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրով: Կարելի է նաեւ Օթանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի զրկել թերթը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորդագրինով:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՅՈՒՆԻՍԱՐ

Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերն որոնք բոլորովին սպառած են, շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուկալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են այս Յուլիարարի մէջ որ ութամսէ զերքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ: Գինն է 1 ֆր. և 40 սանդղակ:

Տարածելու համար մէկ անգամէն 10 օրինակ գնողին կը զրկենք 10 օրինակը, ապահովագրուած ծրարով, 10 ֆրանգի փոխարէն:

Դիմել Արմենիայի Խմբագրութեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական ազգ. — Նամակ Թիւրքիային (Կ. պոլիս). — Նամակ Պարսկաստանէն (Սալմաստ). — Ամերիկայի Հայերի եկեղեցական գործերը. — Հայ տպագրութեան 400 ամեակը Վանի մէջ. — Տեղական. — Թիւրքական լուրեր. — Օսմանեան Երեսփոխանական ժողովը. — Տ. Փոփանգարիի (Խոսիս) երթալը. — Փորձ երկամսեայ հանդիս. — Նոր ստացւած հրատարակութիւններ. — Վերապալ. — Ծանուցումներ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԳ

Արմենիայի 27րդ տարեշրջանը կը լրանայ այս թիւով: Առաջիկայ շաբաթը թիւ 48 (օգոստոս 6) հրատարակուելիք թիւ 1-ով կը մտնենք 28րդ տարեշրջանը:

Կը յիշեցունենք մեր բաժնորդներին որ թէ՛ լրագրական ընդհանուր սովորութիւնը յարգելու և թէ՛ մեր գործին դիւրութիւն մը տուած լինելու համար պէտք է փութալ բաժնորդագրինը զրկելու որ ԿԱՆԻՍԻԿ է:

Մեր հին բաժնորդներին մէջ եթէ կան այնպիսիներ որոնք չեն ուզեր այլ ևս շարունակել իրենց բաժնորդութիւն, պէտք է փութան անմիջապէս իմացունել մեզ գէթ քարտով մը որ դադարեցունենք թերթին իրենց զըրկուիլը: Միևնոյն ժամանակ պէտք է մերժեն փոստէն ընդունիլ իրենց զրկուած Արմենիան և մեզ վերադարձունել տալ այդ պաշտօնը ձրիապէս կը կատարէ փոստը, թէն ոչ այնչափ փութալն արագութեամբ ինչպէս կրնէ զրկուած թերթերը բաժնորդներին հասցունելու համար:

Մեր շնորհակալութիւններ հրապարակով կը յայտնենք անոնց որոնք շնորհաւորած են մեզ Արմենիայի 28րդ տարեշրջանի մուտքը:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՔԻԱՆ

Կ. Պոլիս, 10/23 յուլիս

Ազգային կեանքը ինչպէս և երկրին ընդհանուր քաղաքական կացութիւնը չէր ունեցած այնքան տագնապալի շրջան մը որքան է հիմայ: Մահ մուտ Եւֆրէթ փաշայի պատերազմական նախարարութեան հրաժարումէն ի վեր Դահլիճն ալ սկսած էր

տատանիլ արդէն, ու վերջապէս ինչպէս թաւալգլոր քիւլիւն Սաիտի հետ միասին, հակառակ անոր որ մի քանի օր առաջ ջախջախիչ մեծամասնութեան մը վստահութեան քուէն էր շահած Խորհրդարանին մէջ: Ի՞նչ թիւ հատի կուտակցութեան մէջ կատարութիւնը և տոեւութիւնը հիմայ շատ մեծ է ինկող Դահլիճին դէմ, ի մասնաւորի Սաիտ փաշայի դէմ՝ որ իրեն յատուկ խորամանկութեամբ և ծեր աղուէսի նրբամտութեամբ՝ կըրցաւ կործել անխորձ երիտասարդ Թուրքերու մանուկ Խորհրդարանին վստահութեան քուէները ծախելով առիւ և օրուան բոլոր տաքնապէս: Բուն ու կառավարութեան անլուծելի դժուարութեանց ճգնաժամային քառոր իւր բոլոր պատասխանատուութիւններով միասին երեսփ. ժողովոյ գլուխը փաթթելով՝ հետեւեալ օրը կծիլը դրաւ, իր հրաժարականը տալով սրտի կառարեալ հանգարտութեամբ:

Անակնկալներու խոշոր տուփ մը եղող մեր այս երանելի երկիրը՝ տեսնենք դեռ ինչ նորոքինակ համադաժներ պիտի հրամցունէ միջազգային աշխարհին: Ինչպէս Դահլիճին՝ հիմայ՝ յաջորդած է մեծ մասամբ հին վէրիքներէ և փորձ նախարարներէ կազմուած նախարարութիւն մը, Ահմետ Մուխթար փաշայի վարչապետութեան ներքեւ, անդամակցութեամբ Բեաւիլի Ֆէրիտ Նիւսէյին Նիւմի Նախկին ստորադաժներու, Նազըմ փաշայի, Դարբիէլ Նորատունկեանի և այլոց. ապագային միայն կրնայ ըսել թէ ինչպիսի պիտի կարենայ ընել կամ ոչ՝ մեծանուն անձերէ կողմուած այս նորընտիր Դահլիճը:

Բրէշլինայի, Միթրովիցայի և Առնաուուլըքի հիւսիսային ու հարաւային մասերուն մէջ տեղի ունեցած քաղաքական-եղբայրասպան պատերազմները շատ արիւնահեղ և քանդիչ եղած են զինուորներու և Արաբներից միջև: Բանակին տարած յաջողութիւնքը չի կրցին սակայն մարել ալպանիական դժգոհութիւնները:

Այգանիոյ աղատասէր ու արի լեռնականներէն է որ սա վերջին տարիներու աղատութիւն ու բարեկարգութիւն պահանջող շունչ մը վերստին երկրին փոսած վարչական մեքենային վրայ: Խորհրդարանի վերջին բաժնարարական լիարժեքութեան նախ թիւ ծայր տուած բողոքները պիտի լուծեն նաեւ շատ յեղեղուկ ներկայ երեսփ. ժողովը, ուրկէ և Երիտասարդ Թուրքերու զօմիթէն ինչպէս և անոնց վարիչ պետներէն իւր կրած երբեմնի նուատապալմներուն զարհուրելի վրէժը առաւ ծերունի Բիւլիւք Սաիտ. ահա թէ ինչպէս կարելի չէ երգուրննալ հոս և ոչ մէկ բանի վրայ, ուր բազմիցս անխոր զգլխիչ արագութեամբ կը թաւալի շարունակ: Այս բոլոր անցքերը խախտելով որ ունէր դէպի Սահմանադրութիւնը: Մահմուտ Եւֆրէթ ինչպէս սպայներու դաշնակցութեան բողոքին և դժգոհութեանը վրայ, և ներկայիս երկրին տէրը կը թուի ըլլալ ի ծածուկ հաղարգլիւեան սոյն սպայից միութիւնը: Մահմուտ Եւֆրէթ փաշա երկրին տմբողջ դրամին ու երկտասարդութեան ոյժերը տարաւ թիւմեց բանակին մէջ, այնպէս որ եթէ քանի մը տարի ևս շարունակէր իւր պատերազմական նախարարութիւնը՝ սոյն սանձաձակ գնացքով, այս երկրին երկրադուրծութիւնը, արհեստները ու վաճառականութիւնը յառաջ վարելու համար միայն տղայք, ծերեր ու կիներ պիտի մնային, եթէ արդէն այդ վիճակին չենք հասած:

Մեր հայ քաղաքական կուտակցութիւնները՝ գոնէ այս անգամ բաւական խելացի գտնուեցան բոլորովին անձնատուր չըլլալու այս երկրին մէջ ծնունդ առած իթթիհատ՝ իթիլաֆ՝ ահրար ևն, ևն, ո՛ր և է անուամբ կուտակցութեան մը, որոնք որքան ալ մեծ և ուժեղ թուին, բայց միշտ դէպի կործանում գահավիժեցնող վիճը քովերնէն անբաժան կընթանայ յարաժամ:

Նորընտիր մեծ Դահլիճը կազմող

երբեմնի սատարողներու փառայեղ թափորը անօրինակ ժողովրդական ցոյցերու մէջ Բ. Դուռ գնաց, ուր և տեղի ունեցան պաշտօնական արարողութիւնք: Ժամէ ժամ կսպասուի մամլոյ կատարեալ ազատութեան, քաղաքական բոլոր աքսորեալներու և բանտարկեալներու արձակումի, պատերազմական վիճակի դադարման և կարգ մը ուրիշ սահմանադրական ազատութեանց համար կառավարական հրամաններուն:

Հայաստանէն միշտ մտահոգիչ են եկած լուրերը: Երկրագործութիւնը շատ տեղեր դրեթէ մեռած: Վանայ ու Բաղէշի նահանգներուն հայ և քիւրտ գիւղացի տարրերուն միջև հողային վիճերը Ֆայուն հանգամանք մ'առած ըլլալով, Հայեր սկսած են ինքնապաշտպանութեան դիմել զէնքով, շնորհիւ տեղական կառավարութեան տիրութեան կամ չգոյութեան: Մեր ծովացեալ մեղաց վրայ զինուորագրութեան խնդիրն ալ շատ տեղեր երկրին օճալը մարեց բոլորովին: 29-45 տարեկաններուն զինուորագրութեան մասին Հայ, Յոյն, Պուլկար և Հրեայ ազգաբնակչութիւնք միահամուռ բողոք ըրին կառավարութեան:

Սանասարեան վարժարանը որ կոչւած էր Բարձր Հայքի մէջ լուսոյ վառարան մ'ըլլալու, տարեկան 6.000 օսմ. ոսկւոյ եկամուտովը, այս անգամ Պոլսոյ խնամակալութեան որոշումով որուն նախագահն է ըստ կտակի օրուան Պատրիարքը, պիտի փոխադրուի Սեբաստիա: Այս կարգադրութեան իբր արդարացուցիչ փաստ ցոյց կը տրուի որ Մեծն Հայաստանի երիտասարդութիւնը իբր թէ կուսակցա-յեղափոխական գաղափարներով սնած ըլլալով, աւելի խաղաղ միջավայր մը վարժարանին փոխադրուիլ նպատակաւարժար տեսնուած է:

Ամէն պարագայի մէջ սոյն տնօրինութիւնը մեծ զրկում մըն է Մեծն Հայքի Հայութեան որ շատ աւելի կարօտ էր սոյնօրինակ հոյակապ կըրթական հաստատութեան մը, մանաւանդ կտակն ալ որոշակի մասնաւոր իրենց համար եղած է բարերար Կոյա Մ. Սանասարեանի կողմանէ: Բայց կը տակադրոյ տուած լայն իրաւասութեանն Կ. պոլսոյ խնամակալութիւնը այս կերպով ուղած է օգտուել: Սակայն արդար ըլլալու համար ալ պէտք է խոստովանել թէ մեր Հայ քաղաք կազմակերպութեան՝ ըլլալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հնչակեան, Ս. Ռամկավար, Վերակազմեալ՝ վարիչ պետերէն ոմանք ներքին ազգային-կրթական-հասարակական շատ մը խնդիրներու մէջ երբեմն շատ intransigent եղած են, և տեղւորն ու պարագայներուն համաձայն tact և նրբամտութիւն չուզելով կտւ չի

կարենալով ցոյց տալ, շատ կորուսած են այդ գնացքով,
Իսկիւտար ԵՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՍ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

Անցեալ եամակովս հաղորդել էի այստեղ (Սալմաստում) կատարւած քաղաքական մի քանի ձերբակալութիւնների մասին: Միանգամայն անպատեհի ու հետաքրքիր վախճան ունեցան դրանք: Մի քանի օր առաջ խոյի առաջին հիւպատոսի կարգադրութեամբ բոլորն էլ ազատ արձակեցին ու խոյից վերադարձան այստեղ — իրենց տները: Պարսկաստանում անհնարին է, որ մէկը ձերբակալի և որեւէ կերպ չտուժի կամ ծեծով, կամ տուգանքով՝ թէկուզ բոլորովին անմեղ լինի նա: Այստեղ՝ զրպարտելու, իդուր տեղը ձերբակալելու և նիւթական, բարոյական զրկանքներ կրելու դէպքում հատուցում, բաւարարութիւն պահանջելու մասին խօսք անգամ չի կարող լինել: Անմեղ տեղն այդպիսի փորձանքների ենթարկուողը, որ քիչ տուժելով ազատւում է, ուրախութիւնից գլխարկը վեր է գցում:

Պարսկաստանի քաղաքական բարքերին տեղեակ չըլլաններում են թաղերում էին, որ այդ ձերբակալւածները խիստ վատ վիճակի կը հանդիպեն. մանաւանդ զրանցից Սաղա-ու իսլամը, որին գուցէ «կորսնցնէին»: Մէկը նրա մասին տուում էր. — Եթէ խօսեցնեն, կազատուի: Դա խիստ բնորոշ է Պարսկաստանի համար. ձերբակալում են, օրերով բանտը գցում, և յաճախ էլ պատժում. արձակում են առանց նրան խօսեցնելու կամ յայտնելու ձերբակալման պատճառը:

Սաղա ու իսլամը եռանդուն մասնակցութիւն է ունեցել յեղափոխական շարժումների մէջ. հետաքրքիր է այն, որ կոնսուլը նրան արձակելու առիթով ասել է, թէ յեղափոխական կռիւներին մասնակցած տեղացիների դէմ ոչինչ չունենք. դրսից եկողներն ստիպել են նրանց այդ անել:

Թիւրք չըլլաններում աւելի, քան նոյն իսկ հայ չըլլաններում, ասում են. — մերն այլեւ անցել է: Այսինքն Պարսկաստանն այլ ևս ոտքի չի կանգնի: Չարմանալի է, թէ ինչպէս այդ թիւրքերն իրենց պետական հասարակական և անձնական ախտերն այնքան ճիշտ խոստովանում ու հայտնում են ծածկւած ու չչուկային խօսակցութիւնների մէջ, իսկ հրապարակական՝ նոյն ախտերը պաշտպանում:

Աւելի դարմանալին այն է, որ մի դատաւոր ծեծւում է՝ մէկին, այն էլ մի հայի, անիրաւ ձերբակալելու համար: Կողակների մի կապիտան որ մօտիկ ծանօթ էր հային, Հին քաղաքում պատահելով նոյն քաղաքի դատաւորին, հարցնում է հային ձերբակալելու պատճառը. չստանալով գոհացուցիչ պատասխան, ծեծում է նրան:

Այդ Հին-քաղաքացի թիւրքերը շատ յայտնի են իրենց մոլեռանդութեամբ. նրանց մէջ ապրող մի բուռ հայերն ու հրեայները կատարելապէս ճորտացած են: Այնտեղի հայերը դեռ մինչև մի երկու շաբաթ առաջ եկեղեցու զանգ չունէին, հնաքարեան կոյնակ էին գործածում: Վերջապէս, երևի առանցիկ ներկա, յուժիւնից խրախուժելով, աշխատեցին իրաւունք ձեռք բերել և մի երկու շաբաթ առաջ զանգ կախել: — Այս ինչ է, կարծես ջորուքարան է գալիս, ասում են հիմա հարևան թիւրքերը զսպւած կատաղութեամբ, զանգի ձայնը լսելիս:

Չարմանալի շուտ-շուտ փոխւում են դատաւորները. առանցիկ այստեղ գալուց ի վեր Սալմաստի ընդհանուր դատաւորը 5 թէ 6 անգամ փոխւել է: Քարգիւղարը — քրիստոնեաների դատաւորն էլ երկու շաբաթ առաջ փոխեց՝ մի հայ գիւղից տուգանք վերցնելու պատճառով և թիւրքերն այդ երկոյթին առանձին նշանակութիւն են տալիս:

— Այդպէս փոխելով, փոխելով — ասում են նրանք, — մի օր էլ առաւ կողակները կանգնած կը լինեն կառավարչական հիմնարկութիւնների առաջ ու այնտեղ նստած կը լինի առաւ «նաչալիկը»:

Եւ կարծես թէ ճիշտ են ասում. այդ առանցիկ ազդեցութիւնն ու իշխանութիւնը հետզհետէ աւելի զգալի է դառնում. մանաւանդ այս մի շաբաթում, որ այդտեղ է խոյի փոխհիւպատոսը: Տաճիկ զօրքը վերջնականապէս արգէն հեռագիւ է Սալմաստից և Ուրմիից: Հասնող տեղեկութիւններին նայելով, նրանք շուտով հեռանալու են նաև Ճարայից ու այլ վայրերից: Միաժամանակ խօսում են, որ առանցիկ զօրք են դնելու թամար գիւղում, Սամայում և Ճարայում:

Այս վերջին երկուսը թիւրքերի զրաւած վայրերից են:

Քիչ օտարոտի է թւում սակայն այն հանգամանքը, որ Սամայի քըրքերը երէկ թալանել են յիշեալ թամար գիւղի անասունները, որ գըտնւում է ընդամենը կէս ժամ հեռու խանթախտից, ուր առաւ կողակներ են մնում:

Այսօր էլ քիւրտներ են Ձէվա-ղիկ գիւղից 9 գլուխ տաւար: Տալանները մի քանի շաբաթ առաջ այստեղ առանցիկ յանձնուած քիւրդեցեղացեաներից մէկի եղբոր մարդիկն են: Սամայից եկած մի քիւրդ առաւ ասում էր, որպէս թէ առանցիկ նրանց պահանջել են այստեղ, իսկ նրանք զգուշանում և չեն գալիս: Սա ստուգւած չէ, բայց հետաքրքիրն այն է, որ քիւրդ առաւ իսկոյն աւելացնում էր իր խօսքերին.

— Եթէ գան, իսկոյն կը բռնեն և կը փնէն. ուր էր մի այդպիսի բան լինէր, մենք էլ կազատուէինք, դուք էլ:

Երբ հարցնում են այստեղ առաւ ներին, թէ ե՞րբ վերջնականապէս կազատենք քրդական թալաններից,

պատասխանում են. — երբեք: Իրենց զէնքը կամովին յանձնեն մեղաւորները. որ առաւ զօրքը հետաքրքրեալ պէտք է առաջանայ դէպի լեռները. այսօր Հին-քաղաք են, վաղը պէտք է գնան Ձէվաղիկ, միւս օրը թամար, Սամայի, ապա Ճարա: Այդպիսով քրդերի ճանապարհը դէպի Սալմաստ կտրւած կը լինի: Քիւրդքը տեսնելով, որ մի կողմից տաճիկն է, միւս կողմից առաւ, ստիպւած է զէնքը ցած դնել և կը սկսի վարուցանք անել:

Դատակալած ամենախելօք միջոցն է. քրդերին զէնքի ուժով և միանգամից յետ կացնել աւազակութիւնից՝ և՛ դժւար է և՛ չարժէ դրաճար տուած զոհերին: Անցեալները վայրենի քրդերի անմիտ մի յարձակման միջոցին Ուրմիի չըլլանում սպանել է մի առաւ ենթասպայ, վերաւորել են ուրիշները և ապա հիմքից կործանել են երկու քրդական գիւղեր ու սպանել 30ից աւելի քըրդեր: Լաւ է այնպէս անեն օր քըրդերը կամաց-կամաց հաշուեն աշխատանքի կաշկուռ մտքի հետ և ցած դնեն իրենց զէնքը:

Եւ դա պէտք է որ շատ հեշտութեամբ կատարւի, քանի որ թալան տանող քրդերից ամեն մէկին հազիւ մի ոչխար հասնի. շատ անգամ այն էլ չի հասնում: Աւարն իր խոշոր մասով աղա-ցեղացեան է վերցնում: Դուք նայեցէք այդ քրդերի վայրենութեան աստիճանին. մի ոչխարի և նըրանից պակաս արժեքի համար էլ նա մասնակցում է թալանին և վտանգի դնում իր կեանքը: Մեծ մասամբ դրանք կիսաքաղց կեանք են անցկացնում:

Սակայն ո՞րքան վստահելի է, որ տաճիկների ներկայութիւնը սահմանի միւս կողմում արգելք կը հանգիստայ քրդերի աւարառութեանը: Տաճկաստանում սահմանադրութիւնից առաջ քրդերի թալանն արգէն օրէնքով սրբազործուած բան էր: Պարսկական նոր դրաւած հողերի վրայ էլ քանի տարիներ են արգէն, որ զօրքն ապրում էր քիւրդ աշխրէթներին հետ կողքիկողքի, թալաններն այնուամենայնիւ չեն դադարում ոչ միայն այս կողմ — Սալմաստում, այլ և Տաճկաստանում: Սակայն ինչպէս երեւում է, մենակ Տաճիկ կառավարութեան անկարողութիւնը չէ, որ սանձ դնել չի կարողանում քըրդերին. նրանց մօտիկ ապրող մարդիկ պատմում են, որ ամեն մի թալանից թիւրք գայմակամն ստանում է իր բաժինը: Անցեալ աշնան այստեղ — Հին-քաղաքից տարած թալանի համար, ինչպէս պատմում են ականատեսները, գայմակամին ուղարկել են մի թալանիակ պարսկական դիւհէզտրիններ (արծաթ 40 կ. արծեցող դրամ): Թայտնեմ, ի միջի այլոց, որ Ղօթուր Սըմըկոյի վրայ և կած թիւրք բանակը՝ խառը քրդերի հետ չկարողացաւ ընկճել նրա մի բուռը զօրութիւնը և կորագլուխ յետ դարձաւ զոհեր տալով: Տալաններն էլ, ինչպէս այնուամենայնիւ

Ֆիզիքական ու մաշակու կիսակեն-
դան այդ պետություններն իրենց գո-
յութիւնը պահպանում են՝ այս ար-
հաւրոտ միջոցառումիւ և անդու, ան-
խոնջ մտքի դարձում:

Սալմաստ Ա. ԳՈՒԻՈՅԱՆ
(Հորիզոն)

ՊԵՐԻՍԿՈՒ ՀԱՅԵՐԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ստորագրուած կիսմանք թէ
Ամենայն Հայոց վեհ. կաթողիկոսը
հեռագրով հրամայեց է Եւրոպայի
առաջնորդ Գեր. Գեորգ եպ. իւթիւ-
ճեանին Ամերիկա երթալ ժամանակա-
նոր լիազօր հովիւի պաշտօնով և վի-
րապահելով իրեն վրայ Եւրոպայի
առաջնորդի պաշտօնը: Վեհափառը
հեռագրած է նաև Մուշեղ եպ. և
Գաթիկանեան վ. ի Ամերիկայէն հե-
ռացումը:

Արդէն լսած լինելով որ Տ. Գեորգ
եպ. իւթիւճեան այս միջոցին տկար է
և բժշկական խնամքի տակ կը գտնուի
գեա, չգիտենք թէ պիտի կրնա՞յ ըն-
դունիլ այս պաշտօնը. սակայն ամէն
պարագայի մէջ ուրախալի է որ Տ.
Գեորգ ե. իր օծումը կատարուելով
կաթողիկոսական պաշտօնը վարել սկը-
սածին պէս՝ իր հոգածութեան առա-
ջին առարկայներէն մին է ըրեր Ամե-
րիկայի իր թեմի կացութիւնը և փու-
թացեր է անմիջական տնօրինութիւն
մ'ընել հեռագրով:

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400 ԱՄԵՐԿԱԻ ՏՕՆԸ ՎՋՆԻ ՄԷՁ

Վանի Աղխատանքի յն. 23/6 յուլիսի
թուին մէջ կը կարդանք.

Անցեալ կիրակի, ժամ 8 կէսին տե-
ղի ունեցաւ բաւական լայն շրջանի մը
մէջ, առաջին խորհրդակցութիւնը
« Բարեսիրական » ընկերութեան
մանկապարտեղի սրահը, մտածելու
համար թէ ինչպէս կարելի է տօնել
հայ տպագրութեան 400ամեակը վա-
նի մէջ:

Ներկայ էին կուսակցութիւններէն՝
միայն Հնչակեաններու ներկայացու-
ցիչները, ընկերութիւններէն՝ Կա-
նանց միութեան, Ե. Բ. Ը. և « Բա-
րեսիրական » ընկերութեան ներկա-
յացուցիչները, թերթերէն « Աղխա-
տանք » և « Վանտոս » յի, դպրոց-
ներէն՝ Արարոց, Վարագի, Ամերի-
կեան դպրոցներու, Ս. Յակոբի, Գոն-
գակեան դպրոցի և Երամեանի ներ-
կայացուցիչները, իսկ հրաւիրւած
անհամաներէն ներկայ էին Տ. Սիւրբա-
քչի. Ճանիկեան, պ. պ. Խաչատուր
Լևոնեան, Օհ. Աւագեան, Ա. Թէր-
զիպաշեան և Սահակ Դարբինեան,
ներկայ չեղողներէն իրենց բացակա-
յութիւնը պատճառաբանած էին պ.
Գուրմիկեանը և Հ. Յ. Դ. Վասպի Կ.
կոմիտէն:

Յայտնուած կարծիքներէն արժե-
յիշել երկուքը միայն, պ. պ. Սոլա-
խեանի և Բարունակ Կապոտիկեանի
առաջարկը, յորեկեանի հանգէսէն

զատ հրատարակել փոքրիկ ժողովածոյ
մը, Վասպ. ի տպագրութիւնը եւ վանեցի
գրական — հասարակական դեմքերը
պատկերացնող. 2. Գ. Հ. Երամեանի
առաջարկը. — Վանի եւ Վասպ. ի
յարմար, նախակրթարաններու յատուկ
դասագրքեր պատրաստել, նկատի ունե-
ցալով Պոլսոյ մէջ տպագրւածներու ան
յարմարութիւնները:

Ապա մշակւած ծրագիր մը պատ-
րաստելու համար յանձնախումբ մը
կազմեցաւ հետեւեալներէն. պ. պ.
Օհանէս Աւագեան, Արտաշէս Սո-
լախեան, Միհրան Տէվկանց, Բա-
րունակ Կապոտիկեան. իսկ բացա-
կայներէն պ. պ. Օհանէս Կուրդլեան,
Համբարձում Տ. Յարութիւնեան և
Տիգրան Չիթուր:

Կազմած յանձնախումբը մշակ-
ւած ծրագիր մը պիտի բերէ ժող-
վին, ապա ընդհ. եզրակացութիւնէ
յետոյ, ընտրելու է գործադիր մար-
մին մը, ժողովի որոշումները իրա-
կանացնելու համար:

Վերջէն ժողովը իւր միայն գի-
ւանը ընտրեց, պ. Օհ. Աւագեանը
ատենապետ և պ. Բարունակ Կապ-
ոտիկեանը ատենադպիր:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ուրախութեամբ կիսմանք որ
Մարտիկի Լիւէի փրիսոփայութեան
դասարանի աշակերտներէն Հրաւո Մ.
Թեքեան « պաշտօնէս » ի իր քըն-
նութիւնները մեծ յաջողութեամբ
անցունելով վկայագիրը (diplôme)
ստացած է: Նոյնպէս Լիւէի իր դա-
սարանի վերջնական քննութիւննե-
րին մէջ « գերազանցութեան » մըր-
ցանակ » (prix d'excellence) ստա-
նալու արժանացած է:

— Քաղաքի Օրիորդական Բար-
ձրագոյն Նախակրթարանն ընդուն-
ւելու համար այս տարի իրենց նախա-
կըրթութեան վկայականը (certificat)
ստացած օրիորդներն մրցման (con-
cours) քննութեան մէջ շրջը լինելու
արժանացած է հայուհի մը, Մարի Մ.
Փոքրուգալեան: Իւրաքանչիւր տարի
հազարաւոր օրիորդներ կաւարտեն
իրենց նախակրթական ուսման շըր-
ջանը (նախակրթութիւնը Ֆրանսայի
մէջ պարտաւորել է և ձրի). բայց
անոնց մէջէն 74 աշակերտուհի միայն
մրցումով կրնայ ընդունուիլ Սենդ-
վիքտուա փողոցի Բարձրագոյն
Նախակրթարանը: Այս տարի 137
օրիորդներ համարձակած էին մաս-
նակցիլ մրցման որոնցմէ ընտրուած
74ին Բ. ը լինելու յաջողած է հայու-
հին:

ԹԻԻՐԳՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չէթիւնէն կիսացունեն թէ Մօն-
դէնէկոօի (Դարատաղ) կառավարու-
թիւնը Բ. Դրան խիստ ազդարարու-
թիւններ ուղղեց սահմանադիր վեր-
ջին արեւմտահայ միջադէպին նկատ-
մամբ: Միջադէպին հետեւալ օրը,
Բոգկորիցաի կառավարութիւնը
թիւրքական հիւպատոսին հետ գնաց
դէպքին պատահած տեղը ուր թիւրք

սպաների ներկայութեամբ տեսաւ որ
Մօնդէնէկոօցիները դիակներ կտոր
կտոր յողտուած էին: Հաստատուե-
ցաւ նաև որ թիւրք զօրքերը Մօն-
դէնէկոօի հողին վրայ անցնելով ըս-
պաններ էին Մօնդէնէկոօցիներին:

— Սալոնիկէն կիսացունեն թէ
պուլկար յեղափոխական գործունէու-
թիւնը վերսկսուած է. բազմաթիւ
հրոսակներ երեւցած են Մակե-
դոնիայի զանազան կետերին վրայ:
Առաջին մահափորձ մը գործադրուած
է Դիքվէքի մէջ. դժոխային մեքենայ
մը քանդեց քաղաքապետութեան
չէնքը և Հանրային պարտքի վարչու-
թեան գրասենեակները:

— Նորակազմ կառավարութիւնը
հրամաններ ղրկեց որ Ալպանիայի
մէջ թշնամութիւնները դադարեցունեն
և ամէն կարևոր միջոցներ ձեռք առ-
նեն Ալպանիայի խաղաղութեան հա-
մար. զօրաբանակները քաջուին
կեդրոնանան գլխաւոր մի քանի քա-
ղաքների մէջ միայն, կարգն ու ան-
դորրութիւնը պահպանելու համար:
Իսկ Ալպանիայէն եկած լուրերը դեռ
հանգարտեցուցիչ չեն. ապստամբները
մեծ բազմութիւն կը կազմեն, կար-
չաւեն քաղաքների վրայ և կը տի-
րապետեն. իսկ զօրքերը կեղբայրակ-
ցին ապստամբներին հետ կամ կը
յաղթուին ու կը կոտորուին: Այս-
պէս Ալպանացիների գլխաւորներէն
Բիզա պէյ յուլիս 17ին մտեր է Տիւ-
քովա ուրիշ փախեր է գալմաքամը
և զօրքերն անձնատուր եղեր են: Ադ-
կէ առաջ արդէն զօրքերը ընդհա-
րուաներ ունեցեր էին դուրսը Ալպա-
նացիներին հետ և կոտորածէն ա-
զատուող զօրքերն էին որ Տիւքովա
փախեր ապստամբներ էին:

Ապստամբները գրաւեր են նաև
Բրիչիւնան որի քաղաքապահ զօր-
քերը անձնատուր եղեր են Ալպա-
նացիներին:

— Նախարարական խորհուրդը Կ.
Պօլսի պաշարման վիճակը վերցուած
հրատարակեց:

— Հանրային լինութիւններին նա-
խարար նշանակուած է պետական
խորհրդական Տամատ Շէրիֆ փաշան
և հողագործութեան ու հանքերի
նախարար՝ Վիլենիարի նախորդ դե-
ղան Բէշիտ փաշան: Ներքին գործերի
նախարար նշանակուած Ֆերիտ փա-
շան որ Սիւլիս կը գտնուի այժմ, առող-
ջական պատճառներով մերժած լի
նելով, այդ պաշտօնը առժամայէս
կը վարէ մեծ եպարքոս Ահմէտ
Մուխթար փաշան: Փոստի և հեռա-
գրի նախարարութիւնը առաջարկուած
է Եգիպտոսի ելեմտական նախկին
նախարար Յապրա պէյին որ Սիրիա-
ցի քրիստոնեայ մ'է:

— Սալոնիկէն կը հեռագրեն յու-
25ին թէ Ալտոնաքի անուն յոյն բը-
ժիշկ մը որ Երիտասարդ-թիւրք
գամթէին անդամ էր, փողոցին մէջ
սպանուեցաւ անձնօթ մարդէ մը:
Սպանուողը բռնուեցաւ, բայց ոճրին
պատճառները դեռ չեն իմացուած:

Յուլիս 26ի հեռագրերէն քաղաք-
ներ:

Կերկի թէ Ղազի Մուխթար փա-
շաի նախարարութեան կազմուելովը
տաքնապը չվերջանար, այլ թերեւ
առժամանակեայ հանգարտութիւն մը
տիւրէ որի միջոցին հակառակորդներն
իրենց ոյժեր պիտի հաշուեն կռուին
պատրաստուելու համար: Կացու-
թիւնը միշտ ծանր է:

Թէև պաշարման վիճակը վերցած
է, այսու ամենայնիւ խիստ դժուար
նութեան կենթարկուին արտասահ-
ման շրկուող հեռադիւրները:

Կը հաւատեն թէ պատերազմա-
կան նախարար Նազըմ փաշան իմա-
ցուցեր է Երիտասարդ-թիւրքերին
թէ ինք ո'չ մէկ կուսակցութեան,
ո'չ մէկ գամիդէի չպատկանիր, կատա-
րելապէս չեզոք է և թէ պատերազ-
մական նախարարի իր պարտակա-
նութիւնը միայն պիտի կատարէ ճըշ-
գութեամբ: Դատական նախարար
Հիւմի փաշան ալ նոյնպիսի հաւա-
տիքներ տուեր է եղբր երիտասարդ-
թիւրքերին: Քի չիսուելու սուլթանի
հրամարման կամ գահընկեցութեան
վրայ:

— Իրազեկ շրջանակներին մէջ հե-
տեւել կը յայտարարեն. « Պէտք
չէ չիթիւլ իրական Չինուրական
միութիւնը որ Սաիա փաշաի դահլիճի
անկման շարժառիթ եղաւ և « Մու-
հաֆազաի վաթան » (հայրենիքի
պաշտպանութիւն) անունը կը կրէ:
« Խելասքեարան » (փրկի) սպանե-
րի խմբակցութեան հետ որ լրագիր-
ներին մէջ յայտարարութիւն մը հը-
րատարակած էր երէկ և նամակ մը
ղրկած էր Երեսփոխանական ժողովի
նախագահի, պահանջելով որ 24
ժամէն ժողովը լուծուի: »

— Ալպանիա գնացող պատուիրա-
կութիւնը երէկ իրիկուն մեկնեցաւ
Կ. պօլսէն: Քեմալի փաշան միշտ տը-
կար լինելով, երէկի նախարարական
խորհրդին ներկայ չգտնուեցաւ: Կը
հաւատեն թէ երէկի նախարարա-
կան խորհրդին մէջ որոշուեր է պա-
տերազմական ատենաները լնլն ուր
որ կան:

Ալպանիա գնացող պատուիրակու-
թեան հետեւալ հրահանգները տըր-
ւած են. պիտի լսէ պաշտօնեայնէրէն
դէմ եղած գանգատները, հարցա-
քննութիւններ պիտի կատարէ, պիտի
կրնայ անմիջապէս պաշտօնանկ ընել
դժգոհութեան շարժառիթ եղած
պաշտօնեայնները, Ալպանացիները
ճանչցող պաշտօնեայններ պիտի նշա-
նակէ և շինուրական գործողութիւննե-
րին ժամանակ քանդուած բնակա-
րաններ տեղերին վերանորոգ պիտի
հատուցանէ:

— Ապստամբ Ալպանացիները իւս-
քիւպի վրայ կը քաշեն այժմ:

— Ազգային տօնը (Օսմ. Սահմա-
նադրութեան վերահաստատման 4րդ
աւրեղարձը) կատարուեցաւ յուլիս
23ին, առանց ոնէ միջադէպի. Կ.
Պօլս շքեղապէս զարդարուած էր.
բազմութիւնը կը պտտէր փողոց-
ները. շատեր գնացած էին Ալպատու:

Թեան բնութիւնը զորահանգէսը դիտե-
լու :

ՕՍՄԱՆԵՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԵՆԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ա. պօլսէն յԱ. 25ին Փրանսական
օրաթերթերին զրկուած հեռագրերէ
կը քաշենք հետեւեալները :

Երեսփոխանական ժողովի նախագահ
Խալիլ պէյ Նիստը բացած ժամանակ յայ-
տարարեց թէ « Նիսէ կը տնէն ներս կը
մտնէի, ոստիկան մը նստակ մը յանձնեց
ինձի : Նստակը ստորագրուած չէր, այլ
կարմիր կնիք մը կար փրկիչ սպայներ
խմբակցութիւնը վերտառութեամբ : Նստա-
կին մէջ գրուած էր. « Ինչ որ իրեն
նախարար և ոչ իրեն նախագահ օգտա-
կար կերպով աշխատած էք, ընդհա-
կառակ ֆիշա հաստցիք հայրենիքին, մա-
նաւանդ ձեր գործունէութեան վերջին
չրջաններին մէջ : Ուստի կը պահանջենք
որ 48 ժամէն փակէք Սալլիփազարի թատ-
րոնը և գլխաւոր, ապա թէ ոչ՝ պիտի
կատարենք ձեր հայրենասիրական պար-
տականութիւնը : »

Այդ նամակի ընթերցման յաջորդեց
ուժգին աղմուկ մը ժողովին մէջ : Խալիլ
պէյ յարեց թէ իր պարտականութիւն
միշտ կատարած է և պիտի շարունակէ
կատարել : (Մահեր) :

Իթթիհատի կուսակցութեան Սէիտ պէյ
ըսաւ. « Զեմ կարծեք թէ սպայ մը այդ-
պիսի սպառնալիք մը դիմէ : Մենք պատ-
րաստ ենք մեր հայրենասիրական պար-
տականութիւն կատարել, մահը աչք
առնելով : Ժողովը միշտ իր պարտք կա-
տարած է, նա կը ներկայացունէ ժողո-
վուրդը որ զինք ընտրած է և կառավա-
րութեան խաղաղութիւն : Կարելի չէ որ
մեր զօրաբանակին պատկանող սպայներ
զրկուած լինին այդ նամակը : Այնքան որ
կառավարութեան ուղղորդութեամբ հրա-
ւիրենք ամբողջ վրայ և ինչորեք իր պար-
տականութիւնը կատարել : Նորէք զօրա-
բանակի իրեն թշնամի շնորհակալութեամբ
գրուածներն առին : Նա երբեք չյարձակիր
ազգի ներկայացուցիչներին վրայ : »

Էօմէր Զահի, Կեդրոնական գովազէի
անգամ, ըսաւ. թէ այդպիսի նամակ մը
օսմանեան մեծ զօրաբանակի սպայներէն
չկրնար զրկուած լինել վասն զի այդ
սպայներ չպիտի վախճային իրենց անուն
ստորագրելէ : Մենք պիտի դիմագրինք
մինչև ի մահ :

Հալաճեան ըսաւ. « Սպայներ յանցա-
պարտ յանդիմանութիւնը հետզհետէ կա-
ւելնայ, արժանի չեն զօրաբանակին : » Հայ
երեսփոխան Վարդգէս ըսաւ. « Մենք
չենք ուզեր որ ազգային վեհապետու-
թեան տեղը բռնէ զօրաբանակը : Սպառ-
նալիքները մեզ չեն վախճուներ, կը պահ-
պանենք Սահմանադրութիւնը կամ կը
մեռնինք, երբեք չըմբռնուք : »

Ժողովը որոշեց վիճարանութիւնը շա-
րունակել վարչապետ Վաչի Մուխթար
փաշայի և պատերազմական նախարար
Նազըմ փաշայի ներկայութեամբ, որոնց
հաղորդուեցաւ անմիջապէս ժողովին որո-
շումը :

Ժամը 6ին եկաւ պատերազմական նա-
խարարը և խօսք առնելով իր ցար
յայտնեց նամակի միջադէպին նկատ-
մամբ, բայց դիմել տուաւ որ Սահմա-
նադրութեան հաստատութենէն ի վեր
այսպիսի պլլիքներ (կեղծ ու պոռոտ
խօսքեր) յաճախուէ՞նք կըսէին : Նամա-
կը յանձնող սպայն կը փնտռեն որ բնա-
կանապէս պիտի պատժուի : Նախարարին
հարցունեցաւ թէ միջոցներ ձեռք առ-
նուած են այն սպայներէն զէմ որոնք
« փրկիչ սպայներ չպիտի լինեն » անունով
յայտարարութիւն մը տուած են մամու-
լին : Նախարարը պատասխանեց. « Ժա-

մանակէ մ'ի վեր այդպիսի աշխուղակ
անուաններ կը ներկայացունեն : Կրնա՞նք
առնել թէ որոնք են այդ սպայներ
որպէս զի պատժուին : Ես գիտեմ նոր նա-
խարար եղայ : Ժամանակ պէտք է ստու-
գելու և կարգապահութիւնը հաստա-
տելու համար զօրաբանակին մէջ : »

Մեծ եպարքոսը որոշած է գատի եւ-
թարկել այն լրագրիւնները որոնք յիշեալ
յայտարարութիւնը հրատարակած են :

Իթթիհատի կուսակցութեան Սէիտ յայ-
տարարեց թէ ժողովը կը գահանայ նա-
խարարին ըսածներովը և կը փափաքի որ
յանցաւորները կարելի եղածին չափ չուտ
պատժուին :

— Սալոնիկէն կը հեռագրեն թէ 30.000
Ալպանացիներ, իրենց աջակց ունենալով
15 վաշտ զօրք որոնց տրամադրութեան
տակ կը գտնուին 12 թաղաքով, կը պա-
հանջեն Նիսիսի, ժողովին լուծուիլը :

— Կ. պօլսէն կը հեռագրեն յԱ. 29ին
թէ կառավարութիւնը Երեսփոխա-
նական ժողովը օրինաւորապէս լուծելու
համար հետեւեալ ձեւերով պահանջներ
գրեց : Վաշը իր ծրագիր պիտի ներկա
յացունէ ժողովին որ եթէ վստահու-
թեան ընէ տայ, այնուհետեւ շատ խիստ
օրինադիմ մը կամ ընդհանուր ներդու-
թեան ծրագիր մը պիտի ներկայացունէ
որ հաւանօրէն չպիտի ընդունի ժողովին
մեծամասնութիւնը : Այն ատեն Վաշի
Ահմէտ Մուխթար փաշան հրաժարական
պիտի տայ անմիջապէս : Կեդրոսը որ
Սուլթանը նորէն Ահմէտ Մուխթար փա-
շան պաշտօնի պիտի կոչէ որ Սահմանա-
դրութեան նոր օրէնքին համեմատ պիտի
լուծէ ժողովը :

Տ. ՓՈՒՆԵՆԴԱՐԷԻ ՌՈՒՍԻԱ ԵՐԹԱԼԸ

Յրանաւի վարչապետը, Տ. Բէյմով
Փուլանգարէ, օգոստոս 5ին Տէօնքեր-
քէն « Գօնտէ » շաբաթաւոր ճանբայ
պիտի ելնէ և 9ին պիտի հասնի Գրօնշ-
դատի : Բուսական նաւահանգիստը :
Պետերբուրգի Բուսական դեսպան Տ.
Լուի հոն պիտի գիմաւորէ իրեն և
միասին պիտի երթան Պետերբուրգ
ուր Տ. Փուլանգարէ Ռուսիայի վար-
չապետին և արտաքին գործերի նա-
խարարին, ինչպէս նաև Յարին հետ
անձամբ տեսակցութիւն մը պիտի
ունենայ : Հաւանօրէն օգոստոս 16ին
կը մեկնի Պետերբուրգէն, Յրանաւ
վերադառնալու համար :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԿԻ ՓՈՐՁ

Երկամեայ ճանդիս գրական,
գեղարուեստական եւ գիտական
№ 1 — 1912 I տարի (Յունիս-օգոստոս)

Նոր լոյս տեսած այս հանդէսի Յ.
Թուրքի թղանդակութիւնն է հետեւեա-
լը :

Խմբ.՝ Երկու խօսք. — Անրիկ
Մեր ուխտը. — Իսկանդէր՝ XIX
դարու Պարսկաստանը XX դարու
չէմքին. — Հր. Յալեան՝ Կիանքի
դրաման. — Բէլաւեան՝ Նոր տա-
րին. — Արսէն Երկար՝ Կերթամ ա-
րին. — Աշխատանքի առաջին պը-
տուղը. — Զ. Նաւ-Վար (Թրդմ.)
Չուաճե պարտքերը (Եղգար Պո).
— Կարմիր մահու գիմակը. — Հա-
րաւային բեռեր. — Յրանաւի սար-
սափը. — Լորիս՝ Ասիայի տղայ է. —
Իսկանդէր՝ վերլուծութիւն « Քառասնի
— Երկամեայ շաբաթ. — Մայիս մեկը

Եւրոպայում. — Գրականութիւն և
կեանք. — Թիթանիք նաւի աղէ-
տը. — Պարսկահայի կարիքներէց.
— Յուլի. Երբեք իշխող. — Ռ. Գ.
Պրոֆէսոր Գրասէի 30 ամեակի առ-
թիւ. — Փիլէա Քիլա. — Մօլա՝
Փարիզի միտինգը յօգուտ պարսիկ
ժողովրդին. — Լուսաւորութեան նա-
խարարութիւնը որոշուած նոր
օրէնքները օտարական ուսանողների
վերաբերմամբ. — Ամենայն Հայոց
կաթողիկոսը. — Մօլաի տոնը. —
Հաղարոս Աղայեանի յուշարձանը. —
Գաբրիէլ Սուրբուկեան. — Բանաս-
տեղծ Յովհ. Յովհաննէսիանի 30ա-
մեակը. — « Մշակ »-ի 40 ամեակի
առթիւ. — Մ. Գործնադաւան. —
Թայտարարութիւններ :

Շարունակում է ՓՈՐՁԻ լրագրա-
նորդագրողները. տարեկան՝ բաժնե-
գիրն՝ Եւրոպայ 10 ֆրանկ. Ռուսաս-
տան 4 րուբլի, Պարսկաստան 2 թու-
ման, Տաճկաստան 45 դրոշ :

Խմբագիր-հրատարակիչ Ս. Տէր
Բաղդասարեան. Հասցէ՝ R6-
daction de la revue « Portz ». 5. rue
Fontenille. MONTPELLIER (France) :

ՆՈՐ ՕՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՈՅԵՆԼ ԸՆԵՐՈՒԹԻՒՆԻՔ ՀԱՅՈՑ
(1880-1908) : Եւսմեայ Տեղեկագիր (21
օգոստոս 1908-1911 օգոստոս 31) : Կ.
Պօլիս. Տպագրութիւն Յ. Մատթէոսեան.
Ընկերութեան հասցէն է Sociétés
Unies Arméniennes « Miatzial »
Poste Centrale, B. P. No. 124
Constantinople

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅԻՆ ՎԱՍՆ 1903 ամի
ազգային-կրօնական, բարեգործական և
կրթական (1909-1910) հաստատութեանց
ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ և 5 դպ. գեղարդից :
1912. Տպարան Ս. Ամենափրկիչ Վա-
նաց. Նոր-Զուղա (Սպահան) :

ԷՔԵՆԱՍ ԹԵՄԻՍԷ և հանրային մալա-
բոյժներ : Գրեց Մ. Անդրանիկեան. Գա-
հրէ. 1912 :

ՀԱՅ ԳՐԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆ, Հանդէս Ամ-
սօրեայ գրական, գիտական և գեղար-
ուեստական. 1/14 յունիս 1912. Ա տարի
Թիւ 12 : Գին 3 դր. : Տարեկան 30 դր.
Թիւրքիա, արտասահման 10 ֆրանկ :
Հիմնադիր-խմբագիր՝ Զարհ Գալաղեան,
Զմիւռն :

ԳԻՕՇԱԿ « Հայ Յեղափոխական Դաշ-
նակցութեան » օրգան : 22 դ տարի Թիւ
5 (մայիս 1912) : Այս Թիւը, հոս բովան-
դակութեամբ, բաղկացած է 32 երեսնե-
րէ և պատկերազարդ է :

ՎԵՐԱԾՆՈՒ ՆԻ պարբերաթերթ ընկե-
րանական, գրական, գիտական. օրկան
Սահմանադրական-Ռամկավար Ուսանողա-
կան Միութեան. Ա տարի, Թիւ 1 (1912
մայիս 15) և Թիւ 2 (յունիս) : Տարեկան
բաժնեգրին է Թիւրքիա 20 դր. և ար-
տասահման 5 ֆրանկ : Հասցէ՝ Rédac-
tion de la revue VERADZENOUT
Boite postale ottomane, 140
Constantinople

ՎՐԻՊԱԿ
Արմենիայի նախորդ թուով և
« Աղգային վեհակ » վերնագրով հը-
րատարակուածին մէջ տպագրական
մէկ երկու սխալներ սպրդած են :
Հիսսիսակալը պէտք է լինի Հիսսիսա-
փալ և « Տեսներով ձեր գործ, ո՞վ
մնունք քիժի » : « Տեսներով ձեր
գործք, ո՞վ մնունք քիժի » :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿՐԹԱՍԷՐ ԱԶԳԱՅԻՈՑ

Տէ՛ր,
Նկատի առնելով Զէյթունի կրթական
միջոցներուն ներկայ ոչ-բաւարար վիճա-
կը, Պօլսեանկ խումբ մը Զէյթունցի ուսա-
նողներու նախաձեռնութեամբ Զէյթունի
մէջ բացուած է « Ժողովրդական գրադա-
րան-ընթերցարան » մը, հետեւ կուսակցա-
կան հանգամանքէ : Այս առթիւ եթէ նը-
կատի առնենք մեր պատրաստելի ժախ-
նը, իրաւ է թէ շատ յանգուգն քալ մ'է
առաւելիս : Բայց այդ յանգուգնութիւնն
ունեցած ենք մեր կրթասէր ազգայնոց
ցարդ Զէյթունի հանդէպ ցոյց տուած
այնքան ջիւղ համակրանաց ու հողածու-
թեան վստահելով :

Հիմնադիր Յանձնախումբս, ներկայիս
կուգայ խնդրել Զեյթնէ, որ հանդէպ կա-
րելի միջոցներով նպաստել այս օգտա-
շատ ձեռնարկին :

Կանխապայ շնորհակալութեամբ ու
յարգանք

Ի դիմաց Յանձնախումբի
Մհրան ԱՂԱԶ ԼՐԵԱՆ
ՕՆԵՐԻ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

(Կնիք
Զէյթունի ժողովրդ.
Գրադր. ընթերցարան.)

Հասցէ՝ Պօլիս, Ղալաթիա
Ազգային Կեդրոնական Վարժարան
ՕՆԵՐԻ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

Եղբայր. ՌՕՄԷՕ Եւ ԺԻՆԼԻԵՒ. Ող-
բերդ հիւղ արարող. բնագրէն թարգ-
մանեց Մեսրոպ Նուպարեան. Իզմիր-
տպագրութիւն Մամուրեան. 1912 : Գին
5 դրոշ = 1 ֆր. և 25 սանգիկ կամ 35
սէնթ ամերիկեան՝ փետի ծախքով մէկ-
տեղ : Ստանալու համար դիմել Իզմիրի
և Կ. պօլսի գրադահաններին և կամ
ուղղակի հեղինակին, Իզմիր (Mr. Mesrob
Noubarian. Smyrne-Turquie) :

(Եղբայրի աշխարհահռչակ ողբեր-
գութիւններէ մին, Ռոմեօ Եւ ԺԻՆԼԻԵՒ,
որ թէ և շատ մը լեզուներ թարգման-
ւած բայց դեռ հայերէնի չէր վերածուած,
լոյս տեսած է այժմ Տ. Մեսրոպ Նու-
պարեանի թարգմանութեամբ : Յայտնի է
որ Եղբայրի այս հիւանալի թատերա-
խաղը հայերէնի թարգմանելը դիւրին
գործ մը չէ. բայց Տ. Մ. Նուպարեան
որ անգլիերէնի և ֆրանսերէնի քաջաշը-
մուտ է և արդէն ծանօթ է այդ երկու
լեզուներէն իր թարգմանած բազմաթիւ
երկասիրութիւններով որոնք լոյս տեսած
են Իզմիր, Պօլիս, Թիֆլիս և Վենետիկ,
յաջողած է նաև այս նշանաւոր ողբեր-
գութիւնը ընտիր թարգմանութեամբ
մը վերածել հայերէնի : Ինչ ինչ բառերի
և բացարձակութիւնների մասին ընթեր-
ցողին աւելի լուստարանելու համար ծա-
նօթութիւններ ալ աւելցուած են) :

ՅՆՈՐԷՆ—ԻՄԱԴԻՐ
Գ. ԳՐԹՁԱԿԱԼԵԱՆ

ՄԱՐԵՍԵԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փոքրեզայեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie da Midi